

S. S. Triade. Fortunante et praesidente, Lithologia, decreto et autoritate magnifici, nobilissimi, gratiosissimi Collegii Medici, Universitatis Argentinensis pro honoribus et privilegiis doctoralibus in arte medica impetrandis / solenni censurae exposita à Johanne Daniele Widt, Argentinensi. Mense. [blank] Febr.

Contributors

Widt, Johann Daniel, active 1660-1663.
Université de Strasbourg.

Publication/Creation

Argentorati : Typis Eberhardi Welperi, Anno M. DC. LXIII. [1663]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/k6uxpybg>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

S. S.
 TRIADE.
 FORTUNANTE
 ET
 PRÆSIDENTE,

ΔΙΟΟΛΟΓΙΑ,

DECRETO ET AUTHORITY

MAGNIFICI, NOBILISSIMI, GRA-
 TIOSISSIMI

COLLEGII MEDICI,
 UNIVERSITATIS ARGENTINENSIS
 PRO

HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
 DOCTORALIBUS

IN ARTE MEDICA

IMPETRANDIS

SOLENNI CENSURÆ
 EXPOSITA

à
 JOHANNÉ DANIELE WIDT,
 ARGENTINENSIS

Mense. Febr.

ARGENTORATI

Typis EBERHARDI WELPERI.

ANNO M. DC. LXIII.

*SERENISSIMO ET CELSISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,*

*DOMINO
FRIDERICO,
MARCHIONI BADENSI
ET HOCHBERGENSI, LANDGRA-
VIO SAUSENBERGENSI, COMITI
SPANHEIMENSI ET EBERSTEINENSI,
DOMINO IN RÖTELN, BADEN-
WEILER, LAHR ET
MAHLBERG &c.*

*PRINCIPI AC DOMINO MEO
CLEMENTISSIMO.*

*ARGENTORATI
TYPIS ERHARDI WEISSER
ANNO M. DC. LXXI.*

THESIS I.

Non confesso est apud omnes, eam corporis humani ægritudinem, quæ Calculi nomine venit, non modò omni terrarum loco communissimam frequentissimamque esse, laborantes diù sæpè & crudeliter exercere; sed & ægrè interdum curationem admittere; imò tot tantisque difficultatum involucris esse implicitam, ut de illius materia & efficiente causa, magna semper inter doctos, agitata fuerit controversia.

II.

Itaque operæ pretium me facturum existimavi, si pro Dissertatione Inaugurali è fertilissimo Medicinæ campo hanc potissimùm, quam de Calculo Renali materiam inscripsi, thesibus inclusam, breviter Philiatorum subjicerem examini.

III.

Ut autem eò melius clariusque ejus natura innotescat, lubet de calculi Nominibus. Quidditate & essentia, Genere, Differentiis, Subjecto, Causis, Materiali pariter & Efficiente, Signis tùm Diagnosticis, tùm Prognosticis; denique Curandi ratione quædam proferre in apertum.

IV.

Nomen quod spectat, variis is, tam apud Græcos, quàm Latinos, appellationibus exprimitur.

V.

Græcis enim λιθίασις dicitur, ἀπὸ τῆς λίθου, à lapide. Unde qui illo laborant λιθανικοί καὶ λιθιῶντες nuncupantur. Vocatur & νεφρίτις ἀπὸ τῶν νεφρῶν à renibus, tanquam parte affectâ: quanquam accuratius nonnulli hanc vocem considerantes, inprimis verò *Galen. l. 2. de comp. med. secund. loc. c. 1.* discrimen quoddam inter νεφρίτιν constituent, & per hanc non modò calculum Renalem intelligant, sed & in genere quaslibet Renum ægritudines; vel specialius Renum inflammationem: imò nonnunquam illum dolorem, qui calculum in Renibus existentem comitari solet.

VI.

Latinis calculus seu lapis Renum dicitur: aliàs vitium calculosum, passio calculosa & lapidosa dispositio, calcularisque morbus. Unde & Germani suo idiomate illum den Nieren oder Lendenstein/Item das Gries oder Grün appellant.

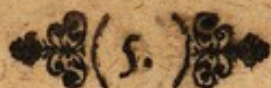
VII.

Est autem Calculi varia & multiplex significatio, quæ, antequam ad alia fiat progressus, prius explicanda.

VIII.

Sumitur enim primò, ut *Sperlingio in Institut. Phys.* placet, pro minerali quodam crasso, duro, ignobili; ex succo lapidescente & spiritu lapidifico genito.

IX.

Deinde pro sententiâ & judicio. Sicut enim variæ apud Veteres ferendæ erant sententiæ, ita quoque varij erant adhibendi calculi, è quibus nigri damnationis albi vero absolutionis erant indices, de quibus Ovidius l. 15. Metamorphos. cecinisse videtur, inquit:

Mos fuit antiquis niveis atrisque lapillis

His damnare reos, illis absolvere culpa.

Et Persius Satyr. 5.

Quæque sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,

Illæ prius cretæ, mox hæc carbone notasti.

X.

Tertiò accipitur pro rudimentis artium & scientiarum. Unde puer literis elementariis & calculo imbutus dicitur: & informatores, qui literas illas docent, calculones aut cauculones dicebantur, juxta vetus illud Epigramma.

Docendum suscepit cauculo pubem.

XI.

Quartò sonat Latrunculum, quo veteres utebantur in alea. Erant hi calculi siti in locis, qui Mandra ut & Capsi appellabantur. Unde Vetus Epigramma.

Discolor ancipiti sub jactu calculus adstat,

Decertantque simul candidus atque rubens.

Et quamvis parili scriptorum tramite currant,

Is capiet palmam, quem bona fata juvant.

XII.

Quintò lapillum, Græcè λιθίδιον, indigitat, sic dictum, vel quòd calcantibus sit molestus, vel quòd inter eundem offendat. Hinc Plinius l. 15. c. 14. calculosum

solum id vocat, quod saxosum est, & glareosum. Et *Cicero l. 1. de Orat.* circa finem inquit, *Demosthenem* con-
jectis in os calculis summâ voce versûs multos uno pro-
nunciâsse spiritu.

XIII.

Denique pro rationibus accipitur. Prisci enim cal-
culis, seu minutis lapillis, quos in manu tenebant, nu-
meros componebant. Unde Calculator, qui Græcis
est λογιστής καὶ ψηφιστής: calculare, h. e. rationes facere :
calcularius error, qui in supputando committitur &
apud *Ciceronem* revocare seu reducere, ad calculum, id
est exactius aliquid supputare.

XIV.

Verûm ex hisce significationibus nulla nostri est in-
stituti; Illa hujus loci propria est, quâ Calculus accipi-
tur pro solidâ quadam duraque substantiâ, ex peculiari
materiâ in renibus genita.

XV.

Hinc definitur, quòd corpus sit durum, siccum at-
que terrenum, ex materiâ, vel sabulosâ, vel aliâ qua-
dam, crassâ scil. limosâ & fæculentâ in Renibus, à ca-
lore illorum nunc remissiore, nunc intensiore genitum,
varia pro partium conditione, quibus renes affinitate
quadam gaudent, morborum symptomatumque ge-
nera introducens.

XVI.

Cæterûm cûm *Galenus lib. 14. meth. med. c. 19.* cal-
culos toto genere præternaturam esse dicat: tres autem
testante eodem Authore sint affectus præternaturam :
Morbus nimirum: Causa morbifica: & Symptomata:
haud immeritò quæritur, sub quonam affectu præter
naturam comprehendantur?

XVII.

XVII.

Ad hoc quæsitum respondet *Galenus l. de differ. morb.*
c. 18. Et Calculos morbos in numero præter naturam au-
cto statuit.

XVIII.

Morbos enim in numero facit duplices : alios in nu-
mero excedente : cum adest, quod naturaliter abesse de-
bebat : alios in numero deficiente, cum deest, quod de-
bebat adesse. Rursus illos, qui sunt in numero exce-
dente, subdividit. Etenim quod redundat aut est ex albo
rerum naturalium, ut sextus digitus : polypus, aut alia
quævis carnosâ excrescentia : aut est ex genere eorum,
quæ toto genere præter naturam existunt. Atque huc
vermes, harpas, erucas, lacertos, calculos &c. refert.

XIX.

Galeni vestigijs insistant multi, ejusque sententiam
amplectuntur, qui de calculo aliquid literarum monu-
menti consignârunt.

XX.

Doctissimus tamen *Hieronymus Capivaccus* distin-
guere videtur inter calculum, & calculosum vitium :
illum enim causam : hoc verò morbum & in numero
excedente, & in meatibus, denique soluta unitate esse
perhibet.

XXI.

Ego, ut quid de hac re sit sentiendum, proferam in
apertum, *Galeni* ut & *Capivaccæ* sententiæ subscriben-
dum minimè cenſeo, nisi ludere libeat vocabulo morbi.

XXII.

Etenim omnis morbus attestante *Galeno l. de differ.*
morb, cap. 2. διάθεσις est, & consequenter qualitas quæ-
dam

dam, & accidens. At verò calculi substantiæ sunt, nequaquam accidentia. Non ergò morbi.

XXIII.

Deinde omnis morbus ita inhæret partibus, ut sine ijs vim subsistendi nullam habeat. At Calculi etiam sine partibus corporis humani subsistere valent. E. morborum sibi nomen vindicare haud possunt.

XXIV.

Tertiò morbi tantum sunt in corpore vivo, quia actiones ejus lædere dicuntur, quæ solis tribuuntur viventibus particulis. At calculos & in demortuis corporibus reperiri experientia & *αὐτοψία* confirmant. Proinde morbi non sunt: aut si sunt, morbi definitio vel iis non competet, quod est absurdum, vel suo erit definito angustior: quod est contra receptam doctorum sententiam.

XXV.

Quartò, omnis morbus aut est *νοσώδης δυσκρασία*, morbosa intemperies, aut mala compositio, aut unitatis solutio. At calculi intemperies non sunt; sic enim forent qualitates, quod falsum: neque continui solutiones per se, formaliter & in suâ naturâ considerati; neque malæ, compositiones: quia vitia existerent vel in conformatione: vel in magnitudine; vel in situ & connexionione: vel denique in numero. At non in tribus prioribus constitutionibus, quemadmodum omnibus est notissimum. Neque in numero: quoniam tùm demum morbus in numero adesse dicitur, cùm pars vel abundat, vel deficit. Morbi enim solis partibus viventibus tribuuntur. Sed Calculi partes corporis non sunt. Ergò neque morbi.

XXVI.

Concludendum itaque calculos causas morborum & symptomatum esse : nequaquam morbos. Renes quippe obstruunt, continuum eorum solvunt, ventriculi subversionem ingentem quandoque, ut & crurum stuporem, lumborum dolorem, vigilias, inediam viriumque prostrationem haud levem excitant,

XXVII.

Porro *differentia Calculi Renalis* variæ sunt atque multiplices. Desumi autem omnes possunt à materiâ ; consistentiâ ; quantitate utraque continuâ & discretâ ; colore : figurâ : loco sive situ : occasione generationis : modo solutionis,

XXVIII.

Ratione *materia ex quâ*, calculi alij generantur ex crassâ, lentâ viscidaque materiâ, alii verò ex tartarcâ, salinâ aut aliâ huic per simili trahunt originem.

XXIX.

Ratione *consistentia*, calculi alii sunt molles, alii vero duri & solidi. Licet etiam videre qui friabiles existunt, ita ut manibus teri omninò possint.

XXX.

Ratione *quantitatis continua* & quidem magnitudinis calculi vel magni sunt, vel mediocres, alij vero parvi. Sunt & alij crassi, alij contra tenuiores.

XXXI.

Ratione *quantitatis discreta* interdum unus nonnunquam plures apparent.

XXXII.

Ratione *coloris* alius rubet si sanguini sit commixtus : alius flavescit, si bilis ; quidam livet, si melancho-

lia , alius denique albicat , quemadmodum in pueris videre est, si pituita plurimum abundaverit.

XXXIII.

Ratione *figura* quam repræsentant calculus alius asper est & salebrosus, quidam lævis: Adhæc alius perforatus vel non perforatus, rotundus, oblongus, acutus, angulosus, vel ramosus existit.

XXXIV.

Ratione *loci sive situs* alius in utroque vel alterutro tantum Rene consistit , qui mitior plerumque & minor , magisque declivis ad rubedinem : alius in vesicâ hæret, qui durior & major devergens magis ad pulverulentiam vel fuscadinem ut *Avicennæ* verbis utar, alius quoque Renum substantiæ vel hæret impactus, aut ejus cavitatibus.

XXXV.

Ratione *occasionis generationis* calculus alius hæreditarius est, ex consimili Parentum dispositione in sobolem derivatus : alius verò acquisititius est & adventitius, qui nobis jam in lucem editis, vel culpâ & vitio alimentorum, vel aliâ quadam de causâ internâ generatur.

XXXVI.

Denique *ratione modi solutionis* , alius remedijs convenienter adhibitis adhuc cedit, cujus generis est, qui non tam altas egit in corpore radices : alius verò vim & salubritatem adhibitorum remediorum aspernatur, maximè verò in senibus, utpote in quibus *ex Divini Senis Hippocratis sententiâ aphor. 6. sect. 6.* Renum & vesicæ vitia difficulter curantur.

XXXVII.

❖(II.)❖

Subjectum siue sedes in quo calculi generantur Rēnes sunt, modo unus solum, interdum verò utrique simul, id quod tum ex situ doloris, tum læsa illorum functione maximè innotescit.

XXXVIII.

Verum cum, ut Anatome docet, variæ sint partes Renum complentes substantiam, gemini videlicet sinus, caro propria, quæ parenchymatica vocatur, fistulæ item Renum, carunculæ tenuissimè perforatæ: membranæ eæque geminæ, quarum altera exterior, copiosissimo adipe perfusa, altera interior & immediatum Renum involucrum, vasorum emulgentium propages, denique glandulæ superiori exterioris membranæ parti ad natæ, quæri hic posset in quam harum partium calculi generationis suæ habeant primordium?

XXXIX.

Ad hoc quæsitum respondetur varias diversorum Authorum hac de re esse sententias, & tot ferè sensus quot capita.

XL.

Quidam enim calculos in Renum substantiâ Parenchymaticâ generari asserunt. Horum sententiæ subscribit *Fernelius* qui *libr. 6. de part. morb. & symptomat. cap. 12.* de Calculi generatione differens, inquit arenulas non in interiore carne sed in propriâ Renum substantiâ provenire, renisque colorem retinere, illinc fluentis urinæ impetu raptas ferri in cavum, prolabique in vesicam per ureteres & urinam reddere arenosam: atque si curatio negligatur temporis progressu illas crassescere, vel mutuo ad hæsu inter se colligatas calculum coag-

mentare atque componere. Hunc dein è Renis substantiâ exturbari in cavum, quumque evellitur, Renis partem cui adhærescebat, sine sensu doloris divellentem & quasi dilacerantem, saniem prolicere, quæ unâ cum urinâ profundatur, eamque crassam reddat, turbidam & subnigram.

XLI.

Nonnullis creditum est, formari calculos in cavitatibus Renum, maximè verò in colatoriis Renum, papillis mamillarum similibus, tenuissimèque perforatis.

XLII.

Sunt, qui persuasum habent, in utraque parte, carne nimirum, & cavitatibus Renum produci lapides posse.

XLIII.

Felix Platerus tract. 2. prax. cap. 12. testatum facit se membranæ Renum adiposæ calculum adnatum reperisse.

XLIV.

Ego, ut quid hac de controversiâ statuendum sit, ingenuè edisseram, arbitror (salvo tamen rectius sentientium judicio) in nullâ certâ Renum sede procreari Calculos, sed modò in hac, modò in illâ, imò etiam aliquando in Rene toto.

XLV.

Probatur hoc partim *ratione*, quoniam in omnibus suprâ commemoratis Renum partibus hæret & Efficiens causa, & Materialis, quidni ergo & effectus calculus ipse! partim verò *αυτοψία* & Autoritate præstantissimorum quorundam Medicorum, qui, ut *Schenckius* habet

habet suis in observationibus *Lib. 3. de part. natur. prior. sect. observat. 212.* & in canaliculis vasorum urinariorum, & in totâ Renis substantiâ, & in ejus ductibus calculos fuisse inventos memoriæ prodiderunt, quibus certè, ut Viris fide dignis, fides quoque habenda.

XLVI.

Nec obstat hic delationis serosi humoris ad vesicam impossibilitas, quam fieri debere omnino necesse esset, si, ut nonnulli existimant, in sinibus, vasis & colatoriis Renum calculi generarentur, propterea, quòd ductibus illis obstructis, nulla urinæ è Renibus amplius pateret transitus. Isti enim meatus aut non prorsus obturantur, sed aliquod adhuc spatiolum relinquitur inane, ut tenuè quod est permeare possit. Huc accedit quòd non semper omnia in Renibus & vasa in cavitates simul obstruantur, sed quædam maneat apertæ, per quas serum per ureteres descendere queat ad vesicam. Adde quod nec Calculus semper tantæ sit Magnitudinis, neque etiam perpetuò in omnibus subjectis tanta calculorum copia coacervetur, ut totam Renum occupet substantiam, imò nec ambo Renes semper simul laborent. Sufficit per illum Renem transire urinam, qui liber est & expeditus, & cujus cavitates vel à calculo vel ab arenulis non sint ita infarctæ, ut delationi serosi humoris ad vesicam viam valeant præcludere.

XLVII.

Quod si rogetur, quomodo calculi illi cum urinâ exturbentur, qui in carne Renum Parenchymaticâ, quæ solida est duriuscula atque compacta, ita, ut nihil neque sabuli neque calculorum per illam transire possit

videntur esse geniti? Respondetur mirabili id quodam Naturæ fieri artificio. Licet enim in Renum Parenchymate non conspiciantur ductus manifesti, adsunt tamen in ea ipsi Naturæ cogniti, nobis planè imperscrutabiles, & totum nostrum corpus ita comparatum est, ut in eo, quemadmodum Divinus Senex *Hippocrat. in libell. περὶ τροφῆς* memoria prodidit sint *σήμενοια μία, σύρροια μία, καὶ συμπάθεια πάντα*. Conspiratio sit una, cōfluxio una, & consentientia omnia. Quare per cœcos angustosque Renum meatus calculos adjuvante facultatis expultricis robore exturbari credendum, tantò quidem expeditius, quantò calculi minores extiterint, minusque solidi, sed potius friabiles, præsertim in illis quibus meatus Renum sunt laxiores patentioresque, tantò verò difficilius, quo majores fuerint, duriōres, nec nisi vi, acerbissimoque cum cruciatu, ventriculi subversione, mictionibus cruentis, purulentis aliisque symptomatibus exitum paraverint.

XLVIII.

Sed de *Subjecto* calculi satis. Nunc ad causas quæ duplices existunt, *Materialis* quippe & *Efficiens*.

XLIX.

Materia Lapidum in Renibus generandorum quænam sit, & priscis sæculis disputatum fuit acriter, & etiamnum in Medicorum Scholis disceptari solet acerrimè.

L.

Galenus lib. de aff. Ren. dignot. & medicat. cap. 2. Hippocr. l. 4. de morb. & Eorum imitatione complures alij de Calculi materia differentes, inquiunt eam esse materiam quandam crassam, lentam, viscidam & glutinosam, talemque

lemque vel immediatè ex simili substantiâ alimento nimirum procreatam, vel mediatam & remotam è qua interventu arenularum à glutine illo viscoso compactarum unum ejusmodi corpus lapideum coagmentetur.

LI.

Subdit tamen idem *Galenus loco citato* posse & sanguinem crassiores & vel ad humorem pituitosum, biliosum aut melancholicum mutatum calculi existere materiam, quando videlicet per venas & arterias ad Renum cavitatem aut substantiam delatus, in ea adstringitur, detentusque præter naturam incalescit, qui postea densatur, agglutinatur, assatur, assatusque in lapidem convertitur.

LII.

Ab hac autem Veterum sententiâ diversam planè fovet opinionem *Platerus tract. 2. sue Praxeos cap. 12.* Hic quippe materiam crassam glutinosamque prorsus rejicit, propterea, quòd ejusmodi phlegma in mucum potius degeneret, quam in lapidem solidiorem; & ijs in locis calculi generarentur in quibus pituitæ abundat copia; sed materiam statuit terrenam quandam substantiam, in fero latitantem quam recentiores aliqui tartaream nominare consueverunt.

LIII.

Hoc verò suum placitum tum exemplo urinæ confirmat, ex quâ sabulosam quandam elici substantiam posse dicit, tum exemplo rerum externarum, maximè verò vini. Quemadmodum enim tartarea ejus substantia, à priori portione sequestrata in principio mollis, temporis autem progressu in lapideum conversa corpus doliorum parietibus agglutinatur, Tartarique nomine

infi-

insignitur. Ita sero & urinæ insitam esse Tartaream substantiam perhibet, quæ crassa sit atque terrena quæque in Renum angustiiis detenta lapidescat, & novo semper affluente sero, novumque secum adducente Tartaro, capiat incrementum.

LIV.

Inter tot autem dissentientium Authorum opiniones quid decernendum sit, videtur sanè, neque Veterum prorsus repudiandum esse hac in re dogma, neque recentiorum simpliciter amplectendam sententiam, sed mediâ incedendum viâ. Una namque eademque calculorum esse materia non potest, id quod tum ex colore, tum consistentiâ quæ non eadem semper existit tum ex locorum in quibus generantur, diversitate satis superque liquet. Potest quidem una in genere, crassa nimirum & terrena substantia; varia verò in specie, sanguinea scilicet, melancholica, biliosa, phlegmatica & tartarea, sed tantum secundum crassiores, terrenasque humorum istorum portiones, quemadmodum id ex Calculorum, tum consistentiâ, tum accidentibus alijs probari potest facile.

LV.

Quod verò Veterum sententia, qui crassam viscosam glutinosamque materiam illam esse dixerunt, ex qua calculi generentur, rejicienda omnino non sit, exinde planum fieri potest: 1. quoniam senes, utpote in quibus ob temperamenti frigiditatem humor pituitosus exuperat, renali calculo maximè infestentur. 2. quod omnia illa, quæ crudos, crassos, viscosos glutinososque humores procreant, sive sint alimenta, sive potulenta, uberrimam calculis proseminandis segetem subministrant. Quod etiam Neotericorum opinioni, sit sub-

subscribendum, qui Tartaream istam substantiam sero & urinæ insitam, omnium in universum calculorum stauerunt esse materiam, est, quod negandum. Falsitatem enim hujus assertionis ob oculos ponit & substantiâ calculorum, quæ nonnunquam viscida est glutinosa, adeò ut etiam in aquâ dissoluti, viscositatem suam evidentissimè prodant; & color eorundem, qui varius & multiplex: argumento sanè, eos ab unico humore non posse proficisci: denique locorum in quibus generantur diversitas, cùm compertum sit & in alijs corporis partibus, *Cerebro* nimirum, *Pulmonibus*, *Iecore*, *Vesicula fellea*, *Liene*, *Intestinis*, &c. calculos similis consistentiæ & soliditatis fuisse genitos. Num autem ex Tartaro serum comitante? Minimè gentium; sed uti non omnes, ut ostensum, ejusdem sunt substantiæ, nec omnes iisdem præditi qualitatibus; ita quoq; nec omnium in universum Tartarea esse potest materia.

LVI.

Sed missa Causa MATERIALI, rectà nunc progredior ad causam EFFICIENTEM, quæ vel Externa, vel Internâ.

LVII.

Externa rursus subdividitur. Est enim vel *disponens*, efficiensque ut calculi in Renibus faciliùs concrecant: Vel est *materiam Calculo subministrans*.

LVIII.

Illa ex albo est eorum, quæ Renes potenter siccant & inflammant, cujus generis sunt cibi salsi, aromatizati, vina generosa & meraca, exercitia corporis vehementiora, quibus dorsum movetur crebrius, equitatio du-

rior, decubitus in dorsum assiduus, medicamenta nimis calefacientia, operimenta lumborum ex pellibus animalium confecta.

LXIX.

Hæc verò vitium est *alimentorum*, peccantium vel in substantia, quantitate, qualitate, tempore & ordine: vel *potuum*, maximè verò aquarum palustrium, stagnantium & residuum, quæ multum limi & cœni in se continent, velut *Hippocr. lib. de intern. affect. lib. item de natur. human. & lib. 4. de morbis* præclarè hac de disseruit.

LX.

Internâ vero quænam sit, res est plena dissensionis, & omninò controversa. *Galenus loc. supra citato* pro causa agnoscit calorem, eumque vel remissiorem vel intensiorem. Ad Indurandum enim materiam crassam sufficere ait calorem moderatum, ad tenuem verò firmandam, fortiori opus esse calore dicit, quò in terrenum possit durefcere corpus. Hunc quippe in causa esse, ut subtiliores materiei portiones exhalent, relictis crassioribus ex quibus Lapis formetur.

LXI.

Sententiam hanc *Galenus* amplexantur tùm veteres ferè omnes, nisi quòd calori *Avicenna* addiderit debilitatem facultatis Renum expultricis, tùm Medici superioris sæculi, exceptis *Fernelio & Platero*.

LXII.

Ille namque ut *patet l. 6. pathol. cap. 12.* calorem non prorsus rejicit, sed crebriorem atque præcipuam calculi causam existimat esse insitam quandam arenosam, calculosamque Renum dispositionem, quam, qui à Parenti-

rentibus contraxit, vix ullâ ratione Calculi tormenta posse effugere affirmat. Hocque vitii genus omnium maximè esse hæreditarium arbitratur, adeò ut non paucis unà cum Renibus ipse quoque Calculus procreetur.

LXIII.

Hic verò à *Fernelio* nonnihil dissentit. Concedit equidem arenosam & calculosam Renum constitutionem, sed quòd hæc illa sit, à quâ proximè Calculi generentur, est, quod ipse negat. Quapropter alias comminiscitur causas: unam primariam, falsum videlicet acremque succum in sero latitantem, quem alij petrificum, lapidificum atque coagulantem vocant: alteram verò secundariam & adjuvantem, nativam nempe Renum angustiam atque siccitatem, ex quibus illa efficiat, ut materia Calculi diutiùs queat adhærere: hæc verò in causa sit, ut promptius siccescat, duritiemque lapideam acquirat.

LXIV.

Inter tot discrepantium Authorum hac de re sententias, quid decernendum, arduum sanè videtur atque difficile. Existimo autem neque *Veterum* de Calculo efficientem causam, nimirum calorem, prorsus rejiciendum, neque etiam *Plateri* & aliorum, qui, ut paulò ante ostensum, succo petrifico atque coagulanti omnem calculorum generationemtribuendam esse censent, subscribendum, quin potiùs *Fernelij* opinionem ad veritatem, de qua thesi 62. dictum, quam proximè accedere arbitror.

LXV.

Si rogetur, quanam in re calculosa & arenosa illa Renum constitutio consistat? Respondeo eam hæcere

in tribus potissimum, Intemperie, nimirum eorum calore, qui modò remissior, modò intensior; illorum nativa angustia: denique facultatis expultricis imbecillitate, ex quibus calor agendo sive in materiam phlegmaticam, crassam & mucosam, sive etiam Tartaream, illam dissipatis tenuioribus ejus portionibus, consueque indurat & exsiccat, ut lapides inde queant effingi: angustia Renum nativa in causa est ut materia propter sui crassitiem & lentorem diutius quam par sit, subsistat in iis; facultatis verò expultricis infirmitas efficit, ut similiter materia moretur in renibus, quæ alioqui, utpote iis molesta, per ureteres ad vesicam debeat propelli.

LXVI.

Etenim si calor planè nihil haberet virium, quemadmodum recentiores nonnulli statuunt, ad calculorum procreationem, sed vis omnis tribuenda succo illo lapidifico, quæ quæso causa esset indurationis laterculorum coctilium? quis modus generationis lapillorum eorum, qui in *cerebro, pulmonibus, tonsillis, ventriculo, intestinis, vesiculâ felleâ* fuerunt reperti.

LXVII.

Si quoque succus ille lapidificus, aut spiritus quidam coagulativus, sola omnium calculorum generandorum causa esset efficiens, isque aut acer, aut falsus acidusve, quo pacto illi Calculi generationis suæ capient primordia, quæ ex sanguine, bile, pituitâ, aut melancholia procreantur? quibus tamen humoribus ejusmodi spiritum esse denegatum constans Authorum est sententia.

LXVIII.

Sed pergo ad *signa*, quæ vel sunt *diagnostica* vel *prognostica*.

LXIX.

Illa rursus vel speciem affectûs declarant; vel ostendunt, qua ratione Renum calculus ab alijs quibusdam cruciatibus, maximè verò colico dolore distinguatur.

LXX.

Quæ speciem affectûs declarant indicia, vel sunt læsæ functiones; vel mutatae corporis qualitates: vel excreta atque retenta.

LXXI.

Ex genere *lasarum functionum* calculum demonstrant dolor circa lumbos, qui nunc in dextrâ, nunc in sinistrâ Renum regione, prout vel dexter vel sinister Ren malè est affectus, fatigat.

LXXII.

Deinde stupor cruris è directo affecto Reni subjecti, Cujus causa ut plurimum est compressio musculorum lumbalium quibus renes malè dispositi, calculoq; scattentes incumbunt, horum capita premunt.

LXXIII.

Tertiò molesta atque dolorosa dorsi incurvatio, qui dolor sentitur potissimum circa lumbos, ubi renes, qui ante dolore torquentur, suum habent domicilium.

LXXIV.

Huc accedit totius corporis pigritia & ignavia; cujus causæ partim sunt crura quæ stupent & dolent: partim vigiliæ, inedia, dolores, atque creberrimæ vomitiones:

tiones: quæ omnia ita vires frangunt atque enervant, ut corpus liberè moveri nequeat.

LXXV.

Ex genere mutarum corporis qualitatatum, calculum indigitant flatus, tormina & distentiones, ad jecur usque & stomachum pertingentes, atque circa hasce partes βορβορύμῃ hoc est ventris obmurmurationes & rugitus pariunt.

LXXVI.

Denique ex albo retentorum & excretorum sunt alvi constipatio, urinæ quæ nequaquam sanorum similes, imò ingens illa ventriculi ἀνατροπή, & subversio, quæ tanta nonnunquam est in quibusdam, ut non modò illicò rejiciant, quidquid ciborum & potuum assumpserunt, sed etiam, licet nihil ventriculus in se contineat, ad vomitum tamen, & hunc præcedentem nauseam, proritetur.

LXXVII.

Fit autem alvi conspiratio varias ob causas, vigilias videlicet, dolores, inedias, quæ omnia & siccant & vires debilitant, & excrementa pauca progenerant.

LXXVIII.

Urina à naturali statu desciscit ratione coloris, consistentiæ, quantitatis, & contentorum. *Ratione coloris*, quoniam nunc alba est, nunc cruore nonnihil perfusa. *Ratione consistentiæ*, quoniam ut plurimum in principio tenuis est & pellucida instar aquæ, in progressu verò, quando calculus è suâ sede movetur, crassa atque turbida. *Ratione quantitatis*, quoniam aut prorsus nulla apparet, quod fit, si ambo renes obstructi sint à calculo, vel pauca, vel copiosa. *Ratione Contento-*

rum, urina sabulosa est, si calculus sit resolutus, quod sit, si friabilis existat.

LXXIX.

Ventriculi *ἀνατροπή* & subversio oritur ab illâ *κοινω-
νία* & communione nervorum & membranarum cum
ventriculo. Stat enim Anatomicorum quorundam sen-
tentia, ferri à nervis stomachicis propagines quasdam
ad renes, maximè exteriorum illorum membranam: id-
còq; cum ventriculo mirabilè eos habere sympathiam.
Ventriculi ergò nervis atque membranis in paroxysmo
nephritico vellicatis, fit, ut & ipse ad expulsionem irri-
tetur. Id quod vomitu præstare consuevit.

LXXX.

Quæ verò *distinctiva* signa dicuntur, illa sunt quæ
docent, quâ ratione calculosa passio cum colicâ tum
conveniat, tum ab eâdem discrepet.

LXXXI.

Conveniunt autem inter sese hi duo affectus ratione
adjunctorum, quòd utrumq; affectum comitetur nau-
sea, vomitus, dolor, & alvi constipatio.

LXXXII.

Discrepant verò à se invicem *primò* ratione *subje-
cti*, quòd in Calculo Renes, in colicâ Intestinum eorum
dolore torqueatur. *Deinde* quòd nephriticus dolor
fixus sit & in eodem loco stabilis, colicus verò sit vaga-
bundus, sequens ductum intestini coli. *Tertiò* quòd
major sit constipatio alvi in colicâ, quam in calculo,
neque etiam tantæ vomitiones in colicâ, quàm in cal-
culo Renum appareant. Accedit denique, quod longè
facilius colici dolores clysteribus laxantibus & hume-
stantibus mitescant, quàm nephritici. Accidit enim
inter-

interdum, ut frigida illa pituita, tanquam colici doloris causa exturbatâ, & ipse dolor statim desinat: Nephriticus verò dolor tùm demum cessat, quando calculi in Renibus coërciti fuerint ejecti.

LXXXIII.

Prognostica quod attinet, grave malum est nephritis, & acutum adeò nonnunquam, ut non modò inferre soleat vigilias, inedias, dolores acerbos, vomitiones, virium exhaustum, sed etiam interdum inflammationem ob affluxum sanguinis, & hanc excipientem febrim suis stipatam symptomatibus, quæ sæpenumero mortis solent esse causæ, maximè verò, si dolores nullis cedant remedijs, extrema corporis frigeant, sudores emanent frigidi cum virium languore, pulsationumque summâ debilitate.

LXXXIV.

Calculus quoque quò major, asperior & acutior eò peior. Leviora verò excitat symptomata si contrario sese modo habuerit.

LXXXV.

Bonum censetur indicium, si attestante *Hippocrate* *f. 6. aphor. H.* Hæmorrhoides, uti melancholicis, ita & nephriticis superveniant, proptereà, quòd per hanc vacationis speciem illud exturbetur, quod calculi nonnunquam videtur esse causa.

LXXXVI.

Bonum quoque est, si urinæ, quæ in principio mingebantur tenues & albæ, mox crassæ appareant, inque matulæ fundo arenosa subsideant. Indicant enim calculum solvi.

LXXXVII.

Quin etiam pueri ex *Hippocr.* sententiâ *aphor. 26. f. 3.*
Vesi-

vesicali calculo, senes verò juxta *Aphor. ult. sect. ejusdem* renali magis infestantur, idque tum ratione cruditarum, quas ob sellulariam otiosamque vitam plurimas colligunt: tum etiam ratione infirmitatis facultatis expultricis, ob quam materia calculi in Renibus diutius moratur.

LXXXVIII.

Renum quoq; & vesicæ vitia, sub quibus & calculi comprehenduntur, in senibus difficulter curari, idem docet *Hippocr. aphor. 6. sect. 6.* Causæ videntur hujus rei esse geminæ. Una jugis & assidua harum partium functio, quietem interpellans, quæ ad sanationem est maximè necessaria. Altera indefinens urinæ, quæ & propter sal, quod in se continet, & bilem quæ illi admixta, per partes hasce transitus, unde irritatur & facultas expultrix, & exasperantur inflammatio, si quæ adest, & ulcus, & quævis aliæ prædictarum partium ægritudines.

LXXXIX.

Supereft ultimum dissertationis caput, ipsa nimirum CVRATIO, quæ duabus potissimum rebus absolvitur: PRAESERVATIONE nimirum futuri, & CVRATIONE præsentis Calculi.

LC.

Præservabitur autem vel declinando causas calculum procreantes: vel, si jam sint genitæ, eas eliminando, quod fieri poterit *Dietâ, Pharmaciâ, & Chirurgiâ.*

LCI.

Plurimum verò momenti ad præservandos imminentes morbos, cum habeat bona victus ratio: ideoq; ei inprimis studendum; dandaque opera, ut alimenta

sint *εύχρηστα καὶ εύπεπτα*: boni succi & facilis digestionis, neque in ijs assumendis aliquis committatur error sive in *quantitate*; sive in *tempore*; sive denique in *ordine*. Perniciosa namque, inquit *Fernelius*, admodum sentina est abdomen insaturabile, omnium tùm animi, tùm corporis vitiorum fons & scaturigo.

LCII.

Somnus sit modicus, septem aut octo horas non excedens: sitque nocturno, non diurno tempore captus, nisi dormiendi urserit necessitas, tunc enim aliquot horis sedente tamen corpore potius, quàm decumbente meridiari licebit.

LCIII.

Exercitia corporis sint moderata, quotidiana & iusto tempore, nimirum ante cibum instituta. Vitetur ex adverso otium, pigrities & ignavia. Ut enim illa calorem ob mutuum partium attritum exsuscitant, appetitum excitant, alimenti distributionem promovent, & superfluitates per corporis poros educunt, uno verbo corpus firmant; ita hæc calorem reddit inertem, cruditates multas parit, totumque corpus hebetat. Verissimum namque est illud *Galen. 2. de sanit. tuenda*, quòd tutela sanitatis à labore sit auspicanda, & *Hippocr. lib. 1. de Diet.* quòd homo, qui bibit & comedit, sanus esse nequeat, nisi etiam laboret.

LCIV.

Alvus sit quotidie aperta. Si talis nequeat esse spontè, curetur, ut talis fiat arte: quod perficitur tùm alimentis emollientibus & humectantibus, tùm laxantibus medicinis.

LCV.

Hæmorrhoides quoque consuetæ, vel menses si sint

sint suppressi, moveantur. Plurimæ etenim superfluitates unâ cum istis evacuationibus effluere solent, habentque vim& materiam ad Renes lapsuram revellendi, & eandem vacuandi. Unde *Hippocr. aphor. II. §. 6.* hæmorrhoides nephriticis supervenientes salutare dixit esse remedium.

LCVI.

Quod si bonâ victus ratione observatâ præservationis negotium nihil adhuc effecerit, ad præsidia ex Pharmaceutico atque Chirurgico fonte petita confugiendum, operaque danda ut quidquid materiei in corpore calculorum generationi accommodatæ genitum, expellatur.

LCVII.

Eum in finem præparatis primis tùm vijs, tùm humoribus, suâ quisque serie educendus. *Vomitus*, si nulum adfuerit prohibens, imperandus. *Sanguis* si genuinum venæsectionis apparuerit indicans, detrahendus. *Diuretica* quoque & *Lithontriptica* imperanda, in quorum censu efficaces perhibentur Acidulæ, quoniam attenuant, incidunt, abstergunt, penetrant, simulque Jecoris & Renum intemperiem calidiorem mitigant atque contemperant.

LCVIII.

Materias omnium istorum præsidiorum commemorare minimè libet, quoniam tales ubique occurrunt: eas qui desiderat, consulat Practicos, qui de Calculi præservatione scripserunt fusiùs.

LCIX.

Quantùm ad curationem Calculi, alia est instituenda in paroxysmo nephritico: alia extrâ paroxysmum.

C.

In Paroxyfmo eò ſpectandum, ut dolor, qui non nunquam acerbiffimus, ſedetur.

CI.

Sedabitur autem tùm anodynis propriè dictis, vñ delictet paregoricis: tùm impropriè talibus, ut narcoticis & ſenſum ſtupefacientibus.

CII.

Illa ratione modi applicandi vel interna ſunt: vel externa.

CIII.

Interna rurfus vel aſſumuntur ore: vel in longanone inſiciuntur.

CIV.

Ore ſumuntur Ol. Amygdalarum dulcium recentiffimè expreſſum. Lac vaccinum. Butyrum recens, ſalisque omnis expers.

CV.

In *Longanone* inſiciuntur enemata emollientia & laxantia parata ex *Fol.* Malv. Alth. Parietar. *Flor.* Chamæm. Melilor. *Seminib.* Malv. Lin. Fœnogr. *Rad.* Alth. Lilor. albor. Hord. Integr. Uvis paſſis ab arillis repurgatis, Ficub. omnibus vel in Lactis vel in Aqv. comm. ſ. q. dedoſtis, atque colaturæ additis Caſs. recens extracta pro Clyſterib. *El.* lenit. de Mann. Diacathol. Bened. Laxativ. Melle Viol. Roſat. colat. *Unquent.* Clyſmat. *Ol.* Lilor. albor. Chamæmel. Viol. &c. Sit verò quantitas ejuſmodi clyſterum moderata, ut diutiùs retineri queant, neque inteſtina ob nimiam copiam diſtendere, renes comprimere, adeoque dolores augere.

Quæ verò extrinsecus adhibentur anodyna, variis modis solent applicari, nimirum in forma Oleorum, Unguentorum, Emplastrorum, Cataplasmatum, Fomentorum humidorum, denique infessionum sive encathismatum.

CVII.

Ex *Ol.* commendantur *Ol. amygdal. dulc. Lin. Chamæmel. Anethin. Sefamin. Keirin. de Melilot.*

CVIII.

Ex *Unguentis* insigni vi pollent Unguent. Anodyn. Nephritic. Dialtheæ: quibus annumerari potest Unguent. de gāmaris fluviatilibus cum lacte, medulla panis similaginei, *Ol. scorp. butyr. recenti.* & aliquot ovorum albuminibus paratum, summisque laudibus à maximo superioris sæculi Medico, *Iohanne Cratone* decantatum.

CIX.

Encathismata sive *infessus* conficiuntur communiter ex Decocto Flor. Chamæmel. Melilot. vel Raparum dulcium.

CX.

Fomenta parantur ex Decocto simplicium *thesi 104.* commemoratorum, atque postea, vel cum facculis, aut spongia admoventur.

CXI.

Si verò jam enumerata anodyna nihil profecerint, ad *narcotica & hypnotica* transeundum, ex quibus celebrantur laudanum opiatum *Paracelsi: Requies Nicolai: Philoniumque* utrumque tum Persicum, tum Romanum.

CXII.

Sopito mitigatoque dolore, in id incumbendum,

ut calculi & arenulæ exturbentur. Quâ de causâ diure-
ticis & Lithontrypticis utendum, quæ tamen & in ipso
paroxysmo locum habere possunt.

CXII.

Talia autem pellunt calculos, eosque comminuunt
vel manifestâ, vel occultâ qualitate.

CXIII.

Manifestâ qualitate operantur ex simplicibus, & pri-
mò *Radicibus*, Radic. omnes aperientes tùm majores,
tùm minores, Radic. item Pimpinell. Saxifrag. Filipen-
dul. Helenii. Ligustic. Rub. tinctor. Raphan. utriusque,
Asclepiad. Meu. Peucedan.

Ex *Folijs & herbis*, Parietar. Linar. Herniar. Heder. ter-
restris, Adianth. Beton. Chærefol. Nasturtium hortense
& aquaticum.

Ex *Floribus*, Flor. Fabar. Genist. Acac. Consol. regalis.

Ex *Seminibus*, Sem. Anis. Petrosel. utriusq;. Foenicul.
Urtic. Dauci, Carui, Lappæ. majoris. Lithosperm. Sesel.
Massiliens. Melon. Cucum. Genist. Cicer. rubr. & nigr.

Ex *Fructibus*, Fruct. Alkekeng. Spin. Christi, Bacc. Laur.
Juniper. Heder. arbor. Asparag. Pruneol. sylvestr. ofs.
Mespilor. Nucl. Persic. & Malorum Armeniacorum, Fi-
cus, Nucl. Pin. Avellan.

Ex *Lachrymis exsudantibus*, Gummi Prunor. & Ceras.

Ex *Resinis* Therebinthina, Resina Laricea,

Ex *Lignis* Nephriticum, Juniperinum.

CXIV.

Ex officinalibus verò, quæ arte facta sunt, atque etiam
compositis cōmendantur ex *Aquis*, Aq. Petrosel. Aspa-
rag. Chærefol. Linar. Onon. Alkekengi, Linar. Herniar.
Flor. Fabar. Pimpinell. Raphan. Fragor. Equiset. Genist.
Bacc. Juniper, Parietar. Nasturt. utriusq;, Saxifrag. Ne-
phritica.

Ex

Ex *Syrupis*, Syr. è duab. & quinque Radic. aperientib. de Raphano *Fernelij*, Nephrocathartic. *Iouberti*, Capillor Vener. è succo Limon. Acetos. Citr. Heder. terrestr. oxymel Diureticum &c.

Ex *Succis*, Succus Limonum acidus, Citriorumque expressus.

Ex *Spiritibus*, Spir. Bacc. Juniper. Cerasor. Fragor. Anis. Foenicul. Therebinth. Salis & Vitrioli.

Ex *Pulveribus*, Pulv. ad Calcul. Spec. Elect. Justin. Lithontrypt. El. Ducis. Cremor Tartari.

Ex *Cineribus*, Cinis Ligni Juniperin Stipit. Fabar. Genist. Leporis combusti.

CXVI.

Occultâ proprietate calculum pellunt arenulasque exturbant. Ex *Animalibus*, Pulv. Maxil. Lucij piscis, ocul. Cancr. Astragal. Leporis, Sanguin. Hircin. Passer. Troglodytis, quibus annumerari queunt Cineres Lumbricorum, Millepedum, Scarabæor. Cantharid. Scorpion. Fimus columbin. Stercus muris &c.

Ex *Fossilibus*, Lapis Spongiæ, Judaicus, Lyncis, Nephriticus.

Ex *Marinis* Succinum, Sal. corallor. & margaritarum.

CXVII.

In horum autem usu, quæ extra paroxysmum calculi curam respiciunt, observandum cum primis, ut nunquam adhibeantur, nisi corpus ante bene fuerit purgatum. *Deinde* ne nimis sint calida, acria atque mordacia. *Tertiò*, ut vitetur quotidianus eorum usus. *Denique* ne tempore pastûs assmâtur. Sic enim usurpata vel virium suarum jacturam patientur, vel crudi aliquid cibi ad genus venosum atque etiam Renes deducunt.

PARERGA.

I.

A Renibus Ureteres oriri concedimus.

II.

Bilis vesiculam felleam minimè nutrit.

III.

Morbi hæreditarii penitus exturbari aut pelli non possunt.

IV.

Vesicalis calculus medicamentis planè dissolvi & conteri nequit.

V.

Cacochymiam pejorem esse Plethora putamus.

VI.

Morbum morbo curare Medico licitum est.

F I N I S.

SOLI DEO GLORIA.